

Ytterligare om den faktiska sambeskattningen

Av departementsrådet Gunnar Björne.

I nummer 6 av denna tidskrift lämnade jag en redogörelse för den nya skatte- lagstiftningen om makar som tillsammans driver jordbruk eller rörelse. Lag- stiftningen innebär att den faktiska sambeskattningen slopas i princip och att in- komsten av verksamheten kan delas upp mellan makarna. Uppdelningen av inkomsten får emellertid inte ske fritt utan åtskilliga begränsningar gäller. Min redogörelse för begränsningsreglerna har på en punkt föranlett synpunkter från läsare av tidskriften. Det gäller rätten till inkomstuppdelning vid arbete i bosta- den. Som torde vara bekant för skatteintresserade är riksdagsbeslutet på denna punkt resultatet av lottning. Denna resulterade i seger för en reservation mot skatteutskottets majoritet som här följde finansministerns proposition. Riks- dagsbeslutet innebär klart en uppmjukning av den restriktiva inställning som präglade propositionen i denna del. Hur långt uppmjukningen går är emellertid en öppen fråga. Den jämfört med propositionen justerade lagtexten som riksdag- en beslutat är mycket allmänt hållen. Detsamma kan sägas om det korta mo- tivuttalandet där det bl. a. hänvisas till anvisningar som avses bli utfärdade av riksskatteverket.

Mot bakgrunden av de särskilda förhållandena vid tillkomsten av de aktuella bestämmelserna – något som jag inte ansåg mig böra gå in på med hänsyn till det begränsade utrymme som stod till förfogande för redogörelsen – är det f. n. varken meningsfullt eller möjligt att mera i detalj ange den nya lagstift- ningens innebörd beträffande arbete i bostaden. Jag har därför inte heller direkt hänfört mig till lagtexterna och återgett ändringen av ”synnerliga skäl” till ”skäl därtill”. Mitt syfte har i stället varit att söka ge en allmän bild av de regler som senare kommer att preciseras i anvisningar. Att vissa begränsningar gäller även enligt riksdagsbeslutet synes uppenbarligen med hänsyn till bl. a. lagtextens slut- liga lydelse. Men vilka begränsningarna är kan f. n. inte anges bestämt. En diskussion därav synes kunna ske först när RSV:s anvisningar fastställts. Som en sammanfattning av läget synes gälla ett uttalande i den vinnande reserva- tionen. Det sägs där bl. a. att om det ställer sig naturligt att utföra en viss upp- gift i bostaden, vore det orimligt att inte beakta arbete som utförs där vid be- dömningen av den medhjälpande makens arbetsinsats. Detta framhölls också i min redogörelse.

Med hänsyn till omöjligheten att precisera de nya reglerna återges i det följande motivuttalanden och lagtext från såväl propositionen som skatteutskottets betänkande.

Motivuttalanden

Prop 1975/76: 77 s 66.

”Skatteutredningens förslag innebär vidare att arbete i hemmet normalt inte skall beaktas. Även denna begränsning motiveras av kravet att inte lämna utrymme för opåkallade skattelättnader. En del remissinstanser har velat gå längre och förordat att arbete i bostaden inte alls skall beaktas. På andra håll har man ansett förslagen alltför snäva och menat att arbetet som sådant bör vara avgörande och inte var det utförts.

Även jag anser en begränsning i detta hänseende vara nödvändig. Om särskilda lokaler för verksamheten finns bör arbete i bostaden inte medräknas. I sådana fall torde arbetsuppgifter som utförs i hemmet normalt ha mer indirekt betydelse för verksamheten, och skälen till att låta dessa uppgifter grunda rätt till inkomstuppdelning är mindre starka. Genom kravet på att arbetet normalt skall ha utförts utanför bostaden erhåller man en i viss mån objektiv och kontrollerbar begränsning till de fall där make varit faktiskt verksam i rörelsen. Regeln beträffande arbete i bostaden bör dock inte vara utan undantag. Fall kan tänkas där det är motiverat att beakta även arbete som har utförts i bostaden. En förutsättning bör då som har nämnts vara att särskilda lokaler saknas för det arbete som medhjälpande make har utfört. En annan förutsättning bör vara att arbetsuppgifterna inte får innehålla inslag av privat natur. Hit hör framför allt telefonpassning, representation, körning av privatbil och andra mer allmänna göromål. I jordbruk bör arbete i bostaden delvis kunna beaktas. Om exempelvis en lantbrukarmaka har utfört ca 500 timmars arbete inom det egentliga jordbruket så bör tidskravet 600 timmar anses uppfyllt om hon dessutom har utfört ca 100 timmars kontors- och bokföringsarbete i bostaden.

Även i fråga om rörelse kan medhjälpande makes arbete vara förlagt till hemmet. Som exempel vill jag nämna åkerirörelse, där make tar upp beställningar, eller verksamhet i större omfattning där biträde lämnas genom ordermottagning eller skötsel av bokföring och räkenskaper. Av betydelse kan härvid vara i vad mån del av bostaden har ställts i ordning för arbetsuppgifterna. Som jag tidigare nämnt skall dock arbete i bostaden bedömas synnerligen restriktivt.”

Skatteutskottets betänkande 1975/76: 28 s 51.

”Förslaget i propositionen innebär att den medhjälpande makens arbete i princip skall vara förlagt utanför bostaden för att grunda rätt till inkomstuppdelning. Denna regel skall dock vara utan undantag. Det skall sålunda finnas möjligheter att beakta exempelvis kontors- och bokföringsarbete som utförs i bostaden. Det förutsätts därvid att företaget saknar särskilda lokaler för ändamålet. Telefonpassning och dylikt karaktäriseras däremot generellt i propositionen som arbetsuppgifter med inslag av privat natur, som inte bör beaktas vid bedömningen av den medhjälpande makens arbetsinsats.

Utskottet delar den uppfattning som framförs i motionerna 1975/76: 454, 456, 948,

987 och 999 att arbetsinsatsens betydelse för verksamheten i företaget måste vara avgörande, när det gäller att bedöma rätten till inkomstuppldelning. Var arbetet är förlagt måste komma i andra hand. Om det ställer sig naturligt att utföra en viss uppgift i bostaden, vore det orimligt att inte beakta arbete som utförts där vid bedömningen av den medhjälpande makens arbetsinsats. Mer eller mindre uttalade krav på speciella arbetslokaler eller särskilda arbetsrum i bostaden skulle i stor utsträckning sätta stopp för inkomstuppldelning när det är fråga om mindre rörelser. Å andra sidan skulle en sådan regel gynna företagare, som har möjlighet att i en större privatbostad avdela ett eller flera rum till kontor. Det är därför angeläget att kommande anvisningar om hur sådant arbete för företag som är förlagt i bostaden skall vara ordnat för att grunda rätt till inkomstuppldelning inte utformas alltför stelbent.

Utskottet anser därför i likhet med vad som anförs i de nämnda motionerna att rätten till inkomstuppldelning inte bör göras avhängig av var arbetet är förlagt. Utskottet tillstyrker alltså motionerna 1975/76: 454, 456, 948, 987 och 999 även i denna del.

Lagtext

Prop 1975/76: 77 s 9 (anvisningarna till 52 § KL).

”Arbetsinsats i makarnas gemensamma bostadsutrymme får medräknas endast om särskild arbetslokal för verksamheten saknas och det med hänsyn till rörelsen art och andra sådana omständigheter föreligger synnerliga skäl att medräkna arbetsinsatsen.”

SkU 1975/76: 27 s 55.

”Arbetsinsats i makarnas gemensamma bostadsutrymme får medräknas om med hänsyn till rörelsens art och andra omständigheter skäl därtill föreligger.”¹

¹ Motsvarande lagtext återfinns i SFS 1976: 67.